

CROATIAN FARMERS AWARENESS ABOUT ENVIRONMENTAL STANDARDS OF THE CAP 2014-2020

INFORMIRANOST HRVATSKIH POLJOPRIVREDNIKA O EKOLOŠKIM STANDARDIMA ZPP- A 2014. – 2020.

Nina FOČIĆ¹, Marina TOMIĆ^{2*} and Ramona FRANIĆ²

¹ Nina Fočić, Prudi 23, HR-10 000 Zagreb, Croatia

² Faculty of Agriculture University of Zagreb, HR-10 000 Zagreb, Croatia

* corresponding author: e-mail: matomic@agr.hr, tel. +385 1 2393 787

ABSTRACT

When Croatia enters the European Union (EU) in the year 2013, Croatian agriculture will be faced with the new rules of the Common Agricultural Policy (CAP) for the period between 2014 and 2020, which aim to intensify environmental standards in agriculture. To determine how informed Croatian farmers are about the new environmental standards of the CAP, and how these environmental standards will affect their future work and business decisions, a survey was conducted on a sample of 112 Croatian farmers. The research results show that respondents believe that the adjustment of Croatian agriculture to the CAP will be demanding, as a consequence of a generally bad situation in the country, poor education of farmers and a large administrative burden imposed by the EU. Although the majority of the surveyed farmers intend to continue to engage in agriculture after accession to the EU, more than half of the respondents do not use measures which are mandatory as part of cross-compliance and which will be further extended as part of the “greening” measures in the following year. Therefore it is necessary to intensify farmers’ education and increase the use of set control measures at the national and local levels. The results are important for agricultural policy makers, as well as for numerous agencies and organizations responsible for informing farmers.

Key words: environmental standards, Common Agricultural Policy, Croatian farmers

SAŽETAK

Prilikom ulaska u Europsku uniju (EU) 2013. godine, Hrvatska poljoprivreda bit će suočena s novim pravilima Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) za razdoblje 2014. – 2020. godine koja idu u pravcu intenziviranja ekoloških standarda u poljoprivrednoj proizvodnji. Kako bismo utvrdili koliko su hrvatski poljoprivrednici informirani o novim ekološkim standardima ZPP-a i koliko ih koriste te kako će ekološki standardi djelovati na daljnji rad i poslovne odluke poljoprivrednika u Hrvatskoj provedeno je anketno ispitivanje na uzorku od 112 hrvatskih poljoprivrednika. Rezultati istraživanja pokazuju da ispitanici smatraju kako će prilagodba hrvatske poljoprivrede poljoprivredi EU biti zahtjevna, a za tešku prilagodbu najčešće krive nepovoljnu općenitu situaciju u državi, slabu educiranost

poljoprivrednika te administrativni teret koji nameće EU. Iako se većina namjerava nastaviti baviti poljoprivredom i nakon ulaska u EU, više od polovice ispitanika ne koristi mjere koje su propisane u sklopu višestruke sukladnosti te koje će pod još proširenim uvjetima biti obavezne u sklopu mjera „ozelenjavanja“ (engl. „greening“) poljoprivrede. Zbog toga je potrebno poticati edukaciju poljoprivrednika te povećati kontrolu korištenja propisanih mjera na državnoj i lokalnoj razini. Rezultati istraživanja značajni su za donositelje agrarno-političkih mjera, kao i brojne agencije i organizacije čija je zadaća informiranje poljoprivrednika.

Ključne riječi: ekološki standardi, Zajednička poljoprivredna politika, hrvatski poljoprivrednici

DETAILED ABSTRACT

Croatia will soon become a full member of the EU and the membership calls for the application of the EU CAP, which includes a number of legal requirements. In order to make the adjustment of the farmers to the EU CAP as simple as possible, it is necessary to investigate the level of awareness of farmers and their future business decisions in agriculture. The aim of the study was to determine the farmers' awareness of EU CAP reforms, environmental standards of EU CAP and how much they are used among farmers, and how default environmental standards and general standards of CAP will affect the further work of farmers. In order to achieve the set objectives, a survey was conducted on a sample of 112 Croatian farmers. The questionnaire contained the following questions: general information about the structure of production, questions about the presence of measures for environmental preservation, farmers' awareness of EU measures for environmental preservation and complexity of compliance with EU CAP rules and the influence of Croatia's accession to the EU on farmers' future business decisions.

Most of the farmers engage in animal husbandry, crop production and vegetable production (N=121 because of the possibility to select multiple answers). The largest number of respondents are using government subsidies for agricultural production (N=74), only nine respondents are using capital investment and five respondents are using government subsidies for rural development. 34 respondents do not use government subsidies and none of the respondents use EU funds.

Some of the interviewed farmers use certain measures for environmental preservation. Most of the respondents use multiple crop rotation (N=46), cover the ground with agricultural cultures or harvest residues in the summer and winter months (N=27) and maintain pastures without conversion to other possible uses of those areas (N=27). As many as 22 respondents don't use any of the proposed measures to preserve the environment.

If additional financial benefit were provided, for example subsidies, as many as 71% of the respondents would use measures for environmental preservation.

Farmers' awareness of environmental standards was investigated through the terms „cross-compliance“ and „Natura 2000“. Although being familiar with these terms is a prerequisite of receiving subsidies in the recent future, as many as 63% of respondents were not familiar with the term „cross-compliance“ and that measure is supposed to be implemented from 1 January, 2012 in Croatia. Awareness of the ecological network „Natura 2000“ is even lower, 78% of respondents don't know what the ecological network „Natura 2000“ is.

For most respondents adaptation to EU CAP rules will be challenging or even very challenging (67%), and they see the reason for this in the unfavorable economic situation in the country, poor education of farmers, dominance of the older population in agriculture, poor preparation and slow adaptation to changes and high EU production standards. Extensive administration represents additional difficulties when it comes to adapting to EU CAP rules.

Despite the complexity of the CAP EU rules half of the respondents are planning to continue to engage in agriculture under the rules of CAP when Croatia becomes a full member of EU, while 2% of respondents are planning to quit agriculture after Croatia becomes a member of the EU.

In order to increase the extremely low level of awareness of Croatian farmers of environmental protection, farmers need to be educated. Also, it is necessary to educate farmers about the EU through workshops and provide them with assistance in administrative matters. Taking into account that a low level of implementation measures for environmental protection has been established by the survey, it is necessary to increase the use of prescribed control measures at the state and local levels.

UVOD

Ukoliko poljoprivreda nije održiva, tj. ne podržava bioraznolikost, ne štiti prirodne resurse i ne utječe na smanjenje i prilagodbu klimatskim promjenama neće uspjeti nahraniti rastuću globalnu populaciju sa sedam milijardi ljudi već u sljedećih 13 godina (Spelman, 2012). Imajući na umu tu činjenicu, nameće se pitanje kako prilagoditi hrvatsku poljoprivredu Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP) Europske unije. Kroz povijest je ZPP prošla pet većih reformi, u početku najviše zbog kritika na račun prekomjerne zaštite poljoprivrede (držanjem cijena na unutarnjem tržištu višim od svjetskih cijena) i previsokog proračuna koji opterećuje porezne obveznike. Od kraja 1990-ih reforme su provođene zbog nužnosti uvažavanja potreba cijelog ruralnog prostora, zaštite okoliša i kulturnog nasljeđa (Moyer, 1993., Stead, 2007., Mikuš i sur., 2010). Reforme ZPP EU u skladu su s promjenama stavova društva o tome što se očekuje od poljoprivrede. Dok je pri osnutku Unije cilj poljoprivrede bio povećanje produktivnosti, danas to nije samo proizvodnja dostatne količine hrane nego i očuvanje ruralnih prostora te kulturnog i regionalnog identiteta. Jedan od važnijih ciljeva ZPP-a postaje i održivost poljoprivredne proizvodnje uz zaštitu okoliša i biološke raznolikosti. U posljednjem priopćenju o reformi ZPP objavljenom u listopadu 2011. godine, Europska komisija predstavila je niz propisa ZPP-a 2014.-2020. Ti propisi ističu ciljeve budućeg ZPP-a: održiva proizvodnja hrane, održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim uvjetima te uravnoteženi teritorijalni razvoj (Ribbe, 2010). Ciljevi su i dalje regulirani kroz dva stupa uz zadržavanje modela izravnih plaćanja i potpore ruralnom razvitku (Proposal 2011/0280(COD) of 19 October 2011 for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the Framework of the common agricultural policy). Ipak, najveći naglasak stavlja se na „zelena“ plaćanja, odnosno plaćanja za poštivanje mjera povećanja ekoloških standarda u poljoprivrednoj proizvodnji koja su obavezna za sve poljoprivrednike.

„Ozelenjavanje“ poljoprivrede (*engl.* greening) osiguralo bi uvrštavanje mjera za očuvanje okoliša u svakodnevne aktivnosti poljoprivrednika. Do sada su se te mjere, kako u EU, tako i od 2012. godine u Hrvatskoj, trebale provoditi kroz višestruku sukladnost koja se definira kao skup pravila čija je svrha zaštita okoliša, zdravlje ljudi,

životinja i bilja, dobrobit životinja te ostvarivanje prava na potpore u poljoprivredi, izravna plaćanja i državne potpore ruralnom razvoju. Primjena dobrih poljoprivrednih i okolišnih uvjeta (GAEC¹), koji su dio višestruke sukladnosti za poljoprivredna gospodarstva u obavljanju poljoprivredne djelatnosti obvezna je od 1. siječnja 2012. godine. Primjena obaveznih zahtjeva za upravljanje (SMR²) vezana uz zaštitu okoliša, zdravlja ljudi, životinja i bilja te dobrobit životinja, kojih se moraju pridržavati poljoprivredna gospodarstva u obavljanju poljoprivredne djelatnosti uvođi će se postupno, prvi dio od 2014. godine, drugi dio od 2016. godine, a treći dio od 2018. godine (Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2012).

Po prijedlogu Europske komisije najvažnije mjere „ozelenjavanja“ poljoprivrede koje bi nadilazile višestruku sukladnost su:

- 1) *Raznolikost usjeva (višestruki plodored)* – sva gospodarstva koja premašuju veličinu od tri ha, morat će uzgajati barem tri različite kulture u plodoredu, osim ako površine nisu korištene za travnjake, ostavljene na ugaru ili ako se na njima veći period godine ne uzgajaju usjevi pod vodom. Niti jedna od te tri kulture ne bi smjela pokrivati manje od 5% ili više od 70% usjeva.
- 2) *Održavanje trajnih pašnjaka* – ukoliko se nalaze u posjedu poljoprivrednika, poljoprivrednici će morati održavati pašnjake bez prenamijene u poljoprivredno zemljište.
- 3) *Zaštitni vegetacijski pojasevi* – 7% obradive poljoprivredne površine trebat će prenamijeniti u zaštitne pojaseve radi očuvanja bioraznolikosti, sprječavanja erozije, itd. (terase, živice, drvoredi, soliteri, itd.).

Osim spomenutih mjera iz prvog stupa i unutar drugog stupa postoji skup mjera namijenjenih očuvanju okoliša. Unutar njih se nalaze potpore poljoprivrednicima na područjima ekološke mreže Natura 2000. To je europska mreža područja važnih za očuvanje europski ugroženih vrsta i stanišnih tipova određenih sukladno europskim direktivama o zaštiti prirode (Council Directive 2009/147/EC of 30 November 2009 on the conservation of wild birds) i Direktiva o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora). Poljoprivrednici koji se nalaze na tim područjima trebali bi provoditi posebne zahvate (npr. odgađanje košnje, smanjeno korištenje količine pesticida i gnojiva, korištenje plodoreda, povećanje raznolikosti poljoprivredne proizvodnje itd.) a za nadoknadu nastalih troškova i smanjenih ili izostalih dohodaka osigurana im je potpora. Hrvatska je na temelju znanstvenih kriterija koji se primjenjuju u svim državama EU predložila oko 1000 područja za više od 250 vrsta i 70 stanišnih tipova koji se pojavljuju u Hrvatskoj i za koje se smatra da su vrijedne za EU (Državni zavod za zaštitu prirode, 2012).

Više je objavljenih istraživanja o informiranosti hrvatskih poljoprivrednika o poljoprivredi EU. Rezultati istraživanja koje je provela Udruga za potporu poljoprivredi „Moja zemlja, (2007./2008.) pokazali su nedostatak informacija o EU i poljoprivredi EU, kao i problem nejasnoće informacija koje dopiru do poljoprivrednika. Samo 11% ispitanika smatralo je da je upoznato s organizacijom EU općenito, njih 5% da zna kako se donose zakoni i 5% da ima dovoljno informacija o poljoprivredi u EU (Kovač, 2009). Mikuš i sur. (2010) ukazali su na nedovoljno razumijevanje promjena i pravila usklađivanja politika Hrvatske i EU. Istraživanjem je utvrđeno da postoji pozitivno mišljenje među ispitanicima o boljem funkcioniranju tržišta i poštivanju ugovornih

¹ Good Agricultural and Environmental Conditions (GAEC)

² Statutory management requirements (SMR)

odnosa u EU (69% ispitanika). Četvrtina ispitanika smatra da postoji mogućnost gašenja nekih poljoprivrednih proizvodnji nakon ulaska Hrvatske u EU, ali povećanja prinosa i broja prerađevina. Istovremeno polovica ispitanika smatra da će doći do smanjenja broja poljoprivrednika. U istraživanju Franić i sur. (2011) ispitanici su stanje u poljoprivredi i ruralnoj ekonomiji ocijenili nepovoljnim zbog nesređenog i nestabilnog tržišta, nekontroliranog uvoza te problema za koje je odgovorna državna politika. Tek manji broj ispitanika napomenuo je da su problemi u samim poljoprivrednicima koji nisu dovoljno upoznati s načelima uspješnog poslovanja. Gotovo tri četvrtine ispitanika uvidjelo je preusmjeravanje većih površina na ekoproizvodnju kao priliku za bolje pozicioniranje Hrvatske na tržištu EU, pri čemu predlažu intenzivniju edukaciju zainteresiranih proizvođača o načelima ekoproizvodnje, kao i podizanje opće svijesti o prednostima ekoloških proizvoda. Rezultati istraživanja provedenog od Franić i sur. (2009) također utvrđuju kako znatan dio, osobito manjih gospodarstava, namjerava odustati od poljoprivredne proizvodnje ulaskom Hrvatske u EU jer smatraju da nisu sposobni natjecati se u novim europskim uvjetima.

Prema našim saznanjima u Hrvatskoj još nije provedeno istraživanje o informiranosti hrvatskih poljoprivrednika o ekološkim standardima ZPP EU 2014. - 2020. te utjecaju tih standarda na buduće poslovne odluke u poljoprivredi. Cilj istraživanja bio je utvrditi koliko hrvatski poljoprivrednici koriste mjere za očuvanje okoliša, koliko su informirani o reformama ZPP-a EU i spomenutim mjerama za očuvanje okoliša te koliko zahtjevnim smatraju prilagodbu pravilima ZPP EU. Osim toga, cilj istraživanja bio je i utvrditi kako će pristupanje Hrvatske EU utjecati na poslovne odluke poljoprivrednika.

MATERIJALI I METODE

Anketno ispitivanje provedeno je u razdoblju od 25. svibnja do 27. lipnja 2012. godine. Dio podataka dobiven je telefonskim ispitivanjem na slučajnom uzorku hrvatskih poljoprivrednika (baza podataka Krapinsko-zagorske županije, Poljoprivredne savjetodavne službe, službene stranice vinskih cesta Zagrebačke županije te maslinovog ulja u Istri), a dio *on-line* anketnim ispitivanjem (anketni upitnik objavljen na web stranici foruma poljoprivrednika Hrvatske). Dijelu ispitanika (baza podataka Istarske, Koprivničko-križevačke i Virovitičko-podravske županije) anketni upitnik se poslao elektronskom poštom.

Anketni upitnik se sastojao od nekoliko skupina pitanja: opće informacije o strukturi proizvodnje, zastupljenost mjera za očuvanje okoliša, informiranost poljoprivrednika o mjerama za očuvanje okoliša EU te zahtjevnost pridržavanja pravila ZPP-a EU te utjecaj ulaska Hrvatske u EU na buduće poslovne odluke poljoprivrednika.

U anketnom upitniku rabljena su pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Mišljenje poljoprivrednika o pridržavanju pravila ZPP-a EU mjereno je pomoću Likertove ljestvice od 5 stupnjeva. Dobiveni podaci su prikazani u obliku tablica i grafikona.

REZULTATI I RASPRAVA

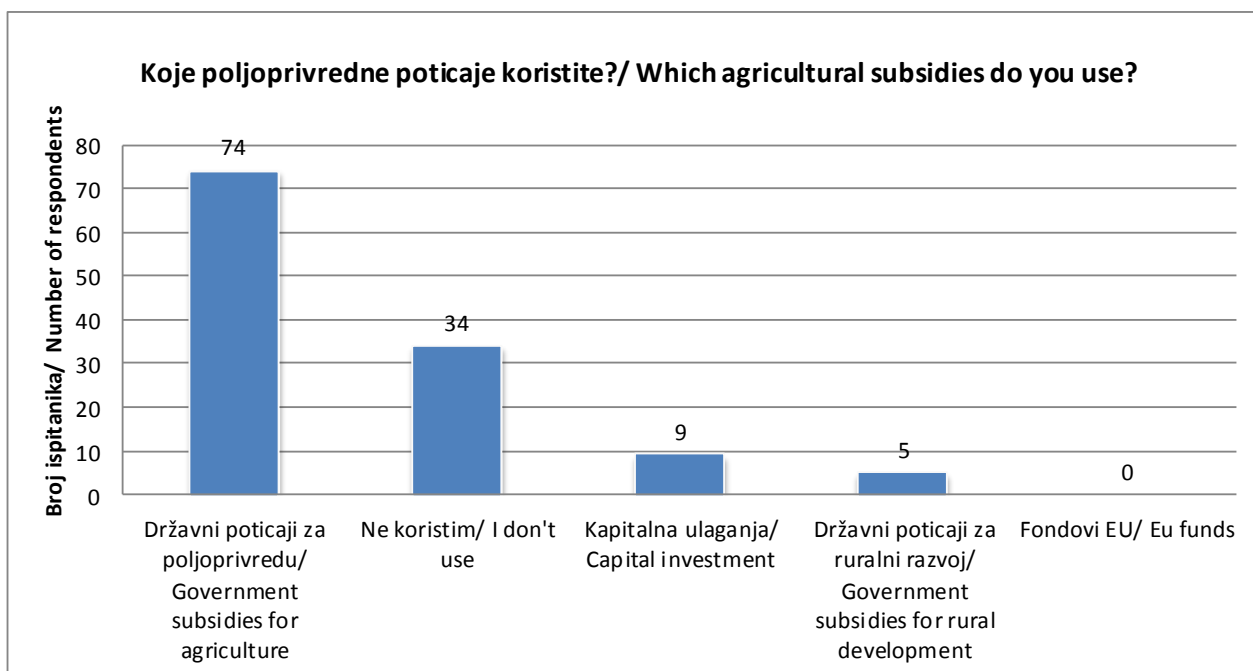
Opis uzorka

U istraživanju je sudjelovalo 115 ispitanika od kojih su tri ispitanika isključena zbog nepotpuno ispunjenog anketnog upitnika.

Anketnim ispitivanjem utvrđena je zastupljenost pojedinih poljoprivrednih grana među ispitanicima. Najviše ispitanika bavi se stočarstvom (N= 53), slijede ispitanici koji se

bave ratarstvom (N= 41) i povrćarstvom (N=27). Među ispitanicima je 20 onih koji se bave voćarstvom, dok se njih 19 bavi vinogradarstvom i vinarstvom. Ukrasnim biljem se bavi devet ispitanika. Maslinarstvo (čime se bavi sedam ispitanika), iako pripada pod granu voćarstva, izdvojeno je kao posebna kategorija zbog korištenja popisa proizvođača maslinovog ulja u Istri, kao i mljekarstvo (N=6), koje je izdvojeno zbog korištenja popisa mljekara u Koprivničko-križevačkoj županiji. Svega jedan ispitanik kao poslovnu aktivnost navodi agroturizam.

Kako je pitanje poljoprivrednih poticaja i ulaska u EU izuzetno bitno, istraživanjem je utvrđena zastupljenost i vrsta korištenih poljoprivrednih poticaja među ispitanicima (grafikon 1). Najveći broj ispitanika koristi državne poticaje za poljoprivrednu proizvodnju (N=74), dok svega devet ispitanika koristi kapitalna ulaganja. Samo pet ispitanih poljoprivrednika koristi državne poticaje za ruralni razvoj. Poticaje ne koristi 34 ispitanika, dok niti jedan ispitanik ne koristi fondove Europske unije.

Grafikon 1. Korištenje poljoprivrednih poticaja

Figure 1. The use of agricultural subsidies

Zastupljenost mjera za očuvanje okoliša među poljoprivrednicima

Kako bi doznali koliko su poljoprivrednici ekološki osviješteni, istraženo je korištenje mjera za očuvanje okoliša. Pitanje je bilo zatvorenog tipa, tj. ispitanicima je ponuđeno šest mjera od kojih su tri trenutno zastupljene u prijedlogu mjera izravnih plaćanja Europske komisije (višestruki plodored, očuvanje trajnih pašnjaka i zaštitni vegetacijski pojas), jedna mjera je bila predložena, no kasnije je odbačena (pokrivenost tla) te su još dodane mjere primjene zahvata ekološke poljoprivrede i ostavljanje dijela poljoprivrednog zemljišta izvan upotrebe (ugar) jer su u skladu s trendovima i nastojanjima *Europe 2020.- europska strategija za pametan, održiv i uključiv razvoj* te s nekim od prijedloga građana EU predloženih u javnoj raspravi. Većina tih mjera (osim primjene zahvata ekološke poljoprivrede) uvrštena je u GAEC

pravila višestruke sukladnosti koja su se u Hrvatskoj trebala primjenjivati od 1. siječnja 2012. godine.

Među ponuđenim mjerama za očuvanje okoliša (tablica 1), najviše ispitanika odgovorilo je da koristi višestruki plodored (N=46). Podjednak broj ispitanika (N=27) pokriva tlo poljoprivrednim kulturama ili žetvenim ostacima u ljetnim i zimskim mjesecima te održava trajne pašnjake bez prenamjene u druge vrste korištenja tih površina. Neke od zahvata ekološke poljoprivrede primjenjuje 24 ispitanika, dok njih 14 ostavlja dio poljoprivrednog zemljišta na ugaru. Čak 22 ispitanika ne koristi niti jednu od navedenih mjera za očuvanje okoliša, dok tri ispitanika, koji su naveli da koriste ostale mjere, nisu naveli koje su to mjere koje koriste. Najmanje korištena mjera „ozelenjavanja“ poljoprivrede je zaštitni vegetacijski pojas kojeg prakticira tek 12 ispitanika.

Tablica 1. Zastupljenost mjera za očuvanje okoliša

Table 1. The presence of measures to preserve the environment

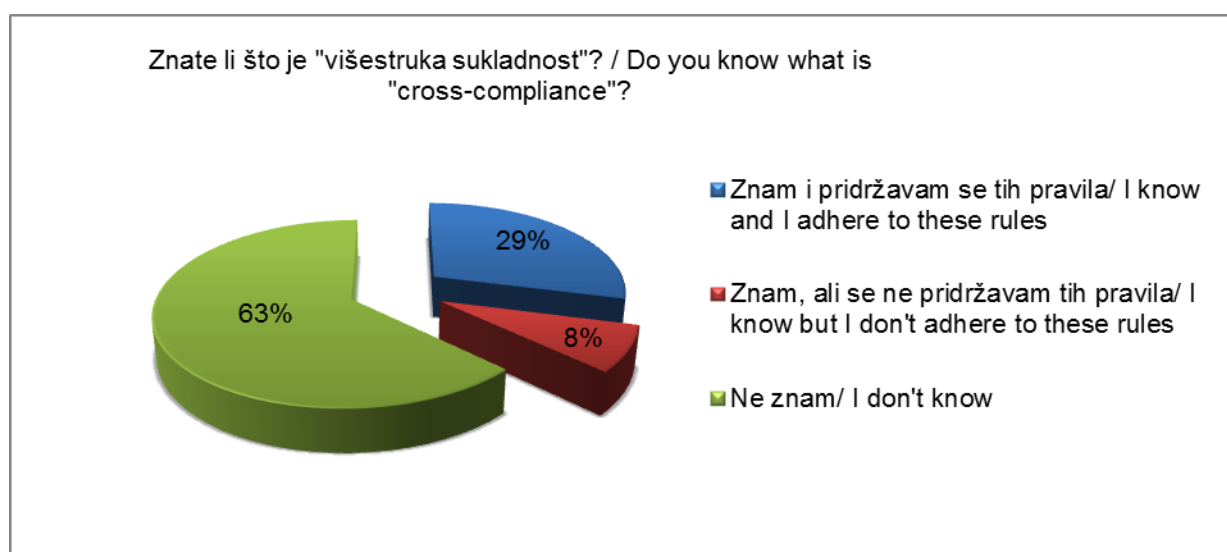
Mjera/Measure	N
Višestruki plodored (najmanje tri različite kulture, za gospodarstva veća od tri ha) <i>Crop diversification (minimum three different crops, for farms bigger than three hectares)</i>	46
Održavanje trajnih pašnjaka (bez prenamjene u druge vrste korištenja tih površina) <i>Maintaining permanent grassland</i>	27
Pokrivenost tla (poljoprivrednim kulturama ili žetvenim ostacima, u ljetnim i zimskim mjesecima) <i>Soil cover (with cover crops or harvest residues in winter or spring)</i>	27
Primjena zahvata ekološke poljoprivrede (korištenje organskih gnojiva, reducirana obrada tla, npr. plitko oranje, biološki pripravci za zaštitu bilja) <i>Organic agricultural practice (e.g. usage of organic manure, reduced tillage, biological preparations for plant protection)</i>	24
Ostavljanje dijela poljoprivrednog zemljišta izvan upotrebe (ugar) <i>Leaving part of agricultural land fallow</i>	14
Zaštitni vegetacijski pojas (terasiranje protiv erozije, sadnja živice ili drvoreda na rubnim dijelovima poljoprivrednog zemljišta za očuvanje bioraznolikosti, očuvanje ribnjaka uz poljoprivredne površine) <i>Ecological focus areas on farms (terraces against erosion, buffer stripes on the field edge for maintaining biodiversity, keeping ponds near agricultural fields)</i>	12
Ne koristim ništa od navedenog <i>I don't use any of these measures</i>	22
Ostalo <i>Other</i>	3

Anketnim ispitivanjem utvrdio se i utjecaj dodatnih poticaja na korištenje mjera za očuvanje okoliša. Čak 71% ispitanika je spremno koristiti prethodno navedene mjere za očuvanje okoliša (tablica 1) ukoliko bi bili sigurni u financijsku isplativost, primjerice ako bi dobili dodatne poticaje. Među ispitanicima je 10% onih koji ne bi koristili navedene mjere za očuvanje okoliša ni u slučaju financijske isplativosti, dok 20% ispitanika ne zna što bi učinili.

Informiranost poljoprivrednika o mjerama za očuvanje okoliša

Informiranost poljoprivrednika o pravilima koji su na snazi i općenito informacijama vezanim za mjere za očuvanje okoliša u Hrvatskoj utvrđena je kroz poznavanje dva pojma: „višestruka sukladnost“ (*engl. cross-compliance*), i „Natura 2000“.

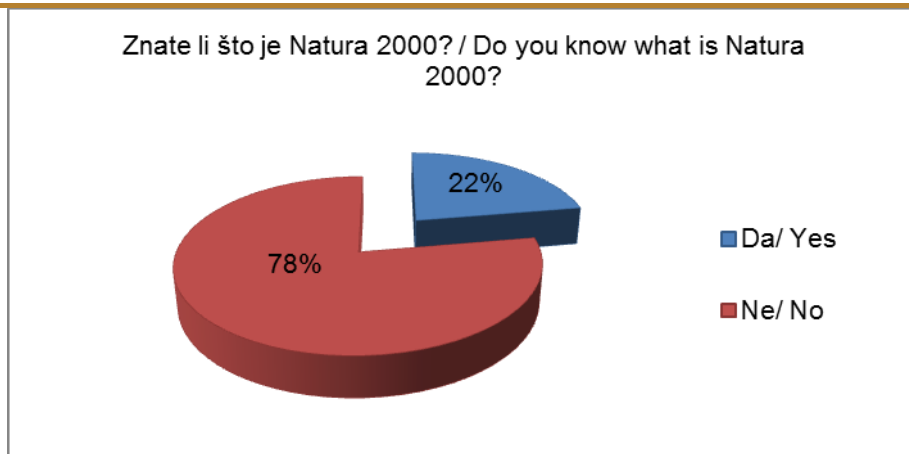
Čak 63% ispitanika izjavilo je da nije upoznato s pojmom „višestruka sukladnost“. Njih 29% zna što je „višestruka sukladnost“ i pridržava se pravila višestruke sukladnosti, a preostalih 8% zna definirati pojam višestruke sukladnosti ali se ne pridržava pravila višestruke sukladnosti (grafikon 2).

Grafikon 2. Informiranost i pridržavanje pravila višestruke sukladnosti

Figure 2. Awareness and adherence to the rules of cross-compliance

Iako nije direktno vezana uz poljoprivredu, informiranost o mreži očuvanja prirode Natura 2000., uvrštena je u jedno od pitanja anketnog upitnika. Razlog tome je nastojanje određivanja općeg znanja poljoprivrednika o trendu očuvanja okoliša u svijetu i u Hrvatskoj, kao i mogućnosti da se stvore dodatne potpore u nedostatku mogućnosti ostvarivanja standardnih proizvodnih potpora. Rezultati istraživanja pokazuju da je samo 22% ispitanika upoznato s pojmom Natura 2000, dok 78% ispitanika ne zna što je Natura 2000 (grafikon 3). Također, među 22% ispitanika koji su se izjasnili da znaju što je Natura 2000, samo je njih 7% točno definiralo ili uopće definiralo taj pojam.

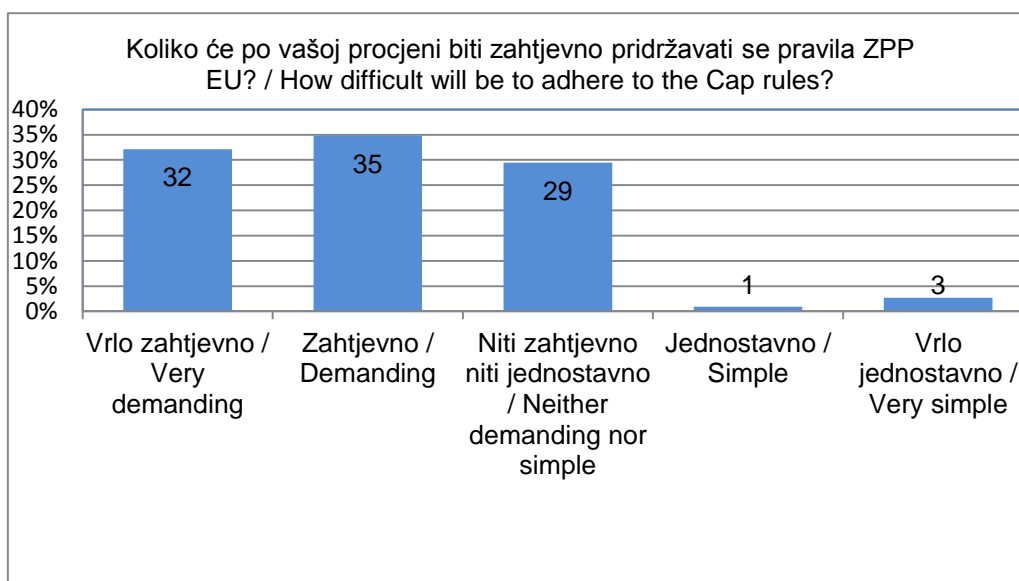

Grafikon 3. Informiranost o ekološkoj mreži Natura 2000

Figure 3. Awareness about the ecological network Natura 2000

Zahtjevnost pridržavanja pravila ZPP EU

Stavovi poljoprivrednika o zahtjevnosti pridržavanja pravila ZPP-a EU mjereni su Likertovom ljestvicom od pet stupnjeva gdje 1 znači „vrlo jednostavno“, 2 - „jednostavno“, 3 - „niti zahtjevno niti jednostavno“, 4 - „zahtjevno“ i 5 - „vrlo zahtjevno“. Najveći udio ispitanika (67%) smatra kako će prilagodba pravilima ZPP EU biti zahtjevna ili vrlo zahtjevna, dok samo 4% njih smatra da će prilagodba biti jednostavna ili vrlo jednostavna. Gotovo trećina ispitanika (29%) ima neutralno mišljenje, tj. smatra da prilagodba pravilima ZPP EU neće biti niti jednostavna niti zahtjevna (grafikon 4).

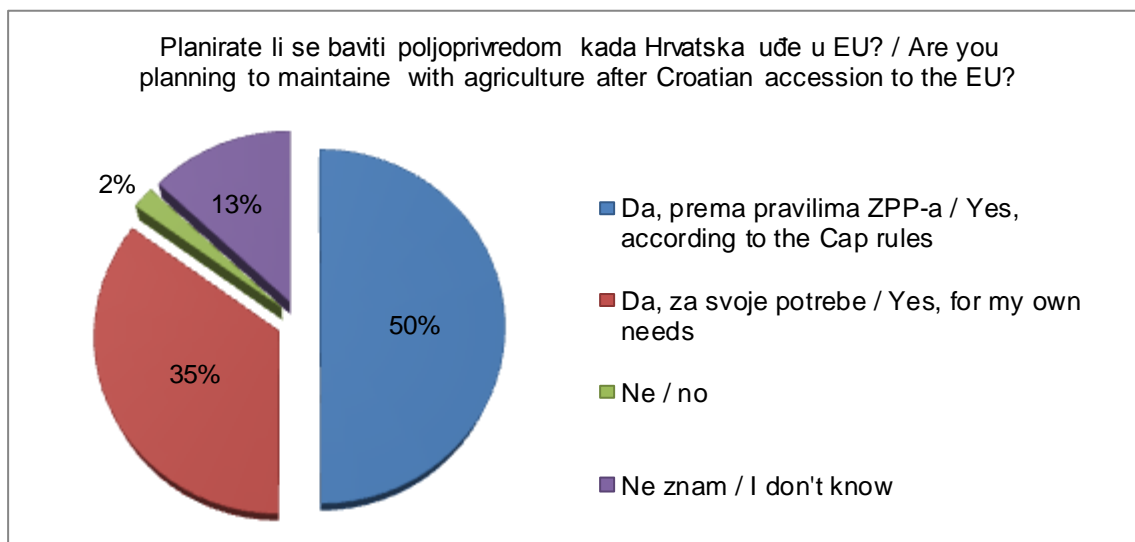
Grafikon 4. Zahtjevnost pridržavanja pravila ZPP EU

Figure 4. Difficulty level of adhering to the CAP rules

Među ispitanicima koji smatraju da će pridržavanje pravilima ZPP EU biti vrlo zahtjevno ili zahtjevno (N=75) većina smatra da je razlog tomu nepovoljna ekonomska situacija u državi (N=16). Uz to kao razlog navode nedovoljnu educiranost poljoprivrednika (N=13) te lošu pripremljenost za ulazak u EU i sporu prilagodbu promjenama (N=10). Ostali razlozi zahtjevnog ili vrlo zahtjevnog pridržavanja pravilima ZPP EU, prema mišljenju ispitanika, su dominantno poljoprivredno stanovništvo starije životne dobi (slabije skloni promjenama koje se očekuju ulaskom u EU, N=4), niska tehnološka razvijenost (N=2) i usitnjene zemljišne parcele (zbog kojih je domaća proizvodnja skupa i nekonkurentna na europskom tržištu, N=2). Kao prepreke prilagodbi pravilima ZPP EU ispitanici smatraju i visoke proizvodne standarde koje nameće EU (N=6), te previše administrativnih poslova za koje poljoprivrednici nemaju vremena ukoliko se uistinu bave poljoprivrednom proizvodnjom/preradom (N=11).

Utjecaj ulaska Hrvatske u EU na buduće poslovne odluke

Iako većina ispitanika smatra da će biti zahtjevno ili vrlo zahtjevno prilagoditi se pravilima ZPP-a EU (67%), polovica ispitanih poljoprivrednika se planira nastaviti baviti poljoprivredom po pravilima ZPP-a kada Hrvatska uđe u EU, 35% ih se planira nastaviti baviti poljoprivredom nakon ulaska u EU, ali za svoje potrebe, 13% ispitanika ne zna hoće li se nastaviti baviti poljoprivredom, dok se 2% ispitanika sigurno neće nastaviti baviti poljoprivredom nakon ulaska u EU (grafikon 5).

Grafikon 5. Bavljenje poljoprivredom nakon ulaska Hrvatske u EU

Figure 5. Maintaining agricultural activity after Croatian accession to the EU

ZAKLJUČAK

Rezultati istraživanja su pokazali da hrvatski poljoprivrednici na pragu ulaska Hrvatske u EU nisu dovoljno informirani o trendovima EU. Ispitanici smatraju da će prilagodba hrvatske poljoprivrede poljoprivredi Europske unije biti vrlo zahtjevna ili zahtjevna, za što najčešće krive nepovoljnu ekonomsku situaciju u državi, slabu educiranost poljoprivrednika te opsežnu i kompleksnu administraciju koju nameće Europska unija. Iako smatraju da će prilagodba pravilima ZPP-a biti vrlo zahtjevna,

polovica ispitanika namjerava se nastaviti baviti poljoprivredom prema pravilima ZPP-a nakon ulaska Hrvatske u EU.

Unatoč tomu što su mnogi poljoprivrednici izrazili spremnost za korištenjem mjera za očuvanje okoliša u slučaju dobivanja dodatnih poticaja, zabrinjavajuća je činjenica da velik broj ispitanika te mjere trenutno ne koristi iako su propisane u sklopu višestruke sukladnosti, a bit će obavezne pristupanjem Hrvatske u Europsku uniju. Zbog toga je potrebno povećati kontrolu provedbe tih mjera na lokalnoj i državnoj razini.

Regije i države Europske unije veoma su različite i sigurno je da će pojedinim članicama biti teško prilagoditi se novim mjerama. Problem neusklađenosti vidi se i kod mjera „ozelenjavanja“ (*engl. „greening“*) poljoprivrede. Za razliku od zemalja zapadne Europe gdje su prirodni resursi i poljoprivredna zemljišta iscrpljeni, u Hrvatskoj postoji problem nedovoljne iskorištenosti poljoprivrednih površina i još uvijek nedostatne proizvodnje za podmirenjem vlastitih potreba. Zbog tih razlika u lokalnim uvjetima i zakonima koji vrijede na razini cijele Unije, poljoprivrednicima je ponekad teško shvatiti što se točno od njih očekuje.

No, ukoliko se država i lokalne vlasti uključe u educiranje poljoprivrednika, Hrvatska bi mogla, s obzirom na očuvane poljoprivredne resurse, uz razmjerno male napore iskoristiti velik dio „zelenih“ potpora poljoprivredi. Potrebno se na vrijeme prilagoditi trendovima na tržištu te stalnim usavršavanjem proizvođača pokazati kako i mala gospodarstva mogu opstati i biti konkurentna ukoliko proizvode kvalitetne proizvode po zadanim standardima EU.

LITERATURA

- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2012) Vodič kroz višestruku sukladnost, Zagreb, travanj 2012. Dostupno na: http://www.iusinfo.com.hr/UsefulDocs/Content.aspx?SOPI=DDHR20110705N75&Doc=DDOKU_HR. [pristupljeno 30.11.2012.]
- Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. Dostupno na: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1992:206:0007:0050:EN:PDF>. [pristupljeno 19.12.2012.]
- Council Directive 2009/147/EC of 30 November 2009 on the conservation of wild birds. Dostupno na: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm. [pristupljeno 19.12.2012.]
- Državni zavod za zaštitu prirode (2012) „Natura 2000 i poljoprivreda u Hrvatskoj“. Dostupno na: www.natura2000.hr. [pristupljeno 11.12.2012.]
- European Commission Proposal 2011/0280 (COD) of 19 October 2011 for a regulation of the European parliament and the council, establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy. Dostupno na: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/legal-proposals/com625/625_en.pdf. [pristupljeno 20. svibnja 2012.]
- Franić, R., Mikuš O., Andabak A. (2011) Optimistički pogled na ulazak u EU: poljoprivrednicima može biti bolje. Zbornik radova 46. Hrvatskog i 6. Međunarodnog simpozija agronoma. Agronomski fakultet, Zagreb, 3-10.

- Franić, R., Mikuš, O., Hadelan, L. (2009) Utjecaj pridruživanja Europskoj uniji na strateške planove obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Agronomski glasnik, 2, 161-176.
- Kovač, M. (2009) Informiranost hrvatskih poljoprivrednika o Europskoj uniji i poljoprivredi u njoj. Zbornik radova 44. Hrvatskog i 4. Međunarodnog simpozija agronoma. Agronomski fakultet, Zagreb, 193-197.
- Mikuš, O., Ramani, D., Franić, R. (2010) Smjernice zajedničke poljoprivredne politike Europske unije nakon 2013. godine. Agronomski glasnik, 6(10), 345-358.
- Moyer, H. W. (1993) EC Decisionmaking, The MacSharry reforms of the CAP, Maastricht, and the GATT Uruguay Round. Dostupno na: <http://aei.pitt.edu/7239/1/002490.PDF> [pristupljeno 21. svibnja 2012.]
- Ribbe, L. (2010) Mišljenje gospodarskog i socijalnog odbora o reformi Zajedničke poljoprivredne politike 2013. Europski gospodarski i socijalni odbor, Bruxelles. Dostupno na: http://www.odraz.hr/media/50344/egso_misljenje%20o%20reformi%20zajednicke%20poljoprivredne%20politike%202013.pdf, [pristupljeno 20. svibnja 2012.]
- Spelman, C., (2012) Caroline Spelman's speech at NFU Scotland on CAP "greening". Dostupno na: <http://www.defra.gov.uk/news/2012/05/01/spelman-speech-nfus-greenin/> [pristupljeno 20. svibnja 2012.]
- Stead, D. (2007) "Common Agricultural Policy". Net Encyclopedia, (Robert Whaples, ed.). Dostupno na: <http://eh.net/encyclopedia/article/Stead.CAP>. [pristupljeno 21. svibnja 2012.]

NAPOMENA

Ovaj rad je sažeta inačica diplomskog rada studentice Nine Fočić, naslova „Informiranost hrvatskih poljoprivrednika o ekološkim standardima ZPP-a 2014. – 2020. i utjecaj na buduće poslovne odluke“, izrađenog pod mentorstvom prof. dr. sc. Ramone Franić i obranjenog na Agronomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 13. srpnja 2012. godine.